

Na mocy art. 44 Konstytucji ogłaszam ustawę następującej treści:

U S T A W A

z dnia 25 marca 1933 r.

o orderze wojennym „Virtuti Militari”.

Art. 1. Ustanowiony władzą królewską w roku 1792, potwierdzony Konstytucją Sejmu Rzeczypospolitej z dnia 23 listopada 1793 r. i przywrócony ustawą z dnia 1 sierpnia 1919 r. order wojskowy „Virtuti Militari” jest orderem wojennym.

Art. 2. (1) Order wojenny „Virtuti Militari” dzieli się na pięć klas:

- a) klasa I: „Krzyż Wielki” orderu, zawieszony na szerokiej wstędze, przepasanej przez prawe ramię do lewego boku, oraz gwiazda orderowa, noszona na lewej piersi;
- b) klasa II: „Krzyż Komandorski” orderu, mniejszy od „Krzyża Wielkiego”, noszony na wstędze na szyi;
- c) klasa III: „Krzyż Kawalerski” orderu, mniejszy od „Krzyża Komandorskiego”;
- d) klasa IV: „Krzyż Złoty” orderu, mniejszy od „Krzyża Kawalerskiego”;
- e) klasa V: „Krzyż Srebrny” orderu, tej samej wielkości co „Krzyż Złoty”.

(2) Krzyże klasy III, IV i V nosi się na lewej piersi.

Art. 3. (1) Krzyż orderu wojennego „Virtuti Militari” jest metalowym krzyżem czteroramiennym, zakończonym na rogach kulkami: w klasie I, II i III krzyżem czarno-omaljowanym z obramowaniami złotymi, w klasie IV krzyżem złotym z czarną prążką z emalji, w klasie V — krzyżem srebrnym z czarną prążką z emalji. Na ramionach krzyża umieszczony jest napis: „Virtuti Militari”. W środku krzyża, w wieńcu laurowym zielonym, na tarczy złotej umieszczony jest orzeł biały, emaljowany, w kształcie z roku 1792, na odwrotnej, również złotej tarczy, umieszczony jest napis: „Honor i Ojczyzna” oraz data „1792”; napis ten otoczony jest wieńcem laurowym zielonym.

(2) Krzyż orderu wojennego „Virtuti Militari” zawieszony jest na wstędze niebieskiej z czarnymi po obu brzegach prążkami.

(3) Gwiazda orderowa — srebrna — składa się z ośmiu pęków promieni, z krzyżem orderu wojennego „Virtuti Militari”, nałożonym pośrodku, z tą zmianą, że w otoku orła umieszczony jest napis: „Honor i Ojczyzna”.

(4) Wzory rysunkowe, a zarazem wymiary krzyżów, gwiazdy i wstęg według klas podane są w załączniku do niniejszej ustawy.

Art. 4. Order wojenny „Virtuti Militari” jest nagrodą wybitnych czynów wojennych, połączonych z całkowitą ofiarnością w myśl hasła „Honor i Ojczyzna”, i może być nadany:

- a) „Krzyż Wielki” — Naczelnemu Wodzowi za zwycięską wojnę, a wyjątkowo — po zakończonej zwycięsko wojnie — dowódcy armji lub wyższemu dowódcy, za całokształt pracy wojennej, przy wykazaniu wybitnych rezultatów poszczególnych kampanij;
- b) „Krzyż Komandorski” — dowódcy armji lub wyższemu dowódcy, a wyjątkowo dowódcy grupy, dywizji lub równorzędnemu, za śmiałość i pełne inicjatywy prowadzenie wojennej operacji, mającej duże znaczenie dla przebiegu wojny. W drodze wyjątku może być „Krzyż Komandorski” nadany oficerowi, który przyczynił się wybitnie i w sposób stanowczy do rozstrzygającego zwycięstwa;
- c) „Krzyż Kawalerski” — dowódcy oddziału do armji włącznie za nadzwyczajne czyny bojowe lub wybitną inicjatywę, połączoną z umiejętnym i skutecznym dowodzeniem, a wyjątkowo oficerowi sztabu za współpracę z dowódcą, o ile współpraca ta w sposób wybitny przyczyniła się do rozstrzygającego zwycięstwa w bitwie;
- d) „Krzyż Złoty” — żołnierzowi, posiadającemu już „Krzyż Srebrny”, za umiejętne i skuteczne dowodzenie oddziałem do dywizji włącznie lub za czyn wybitnej inicjatywy, zapewniającej duży sukces bojowy. W drodze wyjątku może być „Krzyż Złoty” nadany żołnierzowi, nie posiadającemu „Krzyża Srebrnego”;
- e) „Krzyż Srebrny” — dowódcy za śmiałość i pełne inicjatywy czyn bojowy i osobistego

męstwa, połączony z umiejętnym i skutecznym dowodzeniem, lub żołnierzowi, który swoim przykładem wpłynął na towarzyszy, doprowadzając ich do wybitnego czynu bojowego, względnie był przykładem niezwykle osobistego męstwa. „Krzyżem Srebrnym” mogą być ponadto odznaczone osoby cywilne oraz jednostki zbiorowe (oddziały, miasta, korporacje i t. p.) za okazanie niezwykle męstwa.

Art. 5. (1) Nadanie orderu wojennego „Virtuti Militari” stwarza dla odznaczonych prawo do tytułu kawalera orderu „Virtuti Militari” danej klasy.

(2) Kawalerowie — obywatele polscy — tworzą braterski zespół pod nazwą „Zgromadzenie Kawalerów Orderu Wojennego „Virtuti Militari” z Kanclerzem i Kapitułą na czele.

Art. 6. (1) Kawalerowie orderu wojennego „Virtuti Militari” — obywatele polscy — mają prawo pierwszeństwa do honorów ze strony wojskowych równych stopni, orderu tego nie posiadających, oraz prawo do oficerskich honorów wojskowych przy pogrzebie.

(2) Państwo zobowiązane jest dostarczyć kawalerom orderu „Virtuti Militari” pracy, zapewniającej im utrzymanie.

(3) Kawalerowie orderu, niezdolni do pracy i nie mający odpowiedniego zaopatrzenia, otrzymują zaopatrzenie na podstawie ustawy z dnia 11 grudnia 1924 r. o zaopatrzeniu osób, szczególnie zasłużonych, oraz o wyjątkowym zaopatrzeniu, nie opartem na innych tytułach prawnych (Dz. U. R. P. z 1925 r. Nr. 2, poz. 12) w brzmieniu, zmienionem ustawą z dnia 29 stycznia 1930 r. (Dz. U. R. P. Nr. 17, poz. 122).

(4) Sposób, w jaki następuje dostarczenie pracy kawalerom orderu „Virtuti Militari”, oraz stwierdzenie warunków do przyznania zaopatrzenia, określili rozporządzenie wykonawcze.

Art. 7. (1) Prócz uprawnień, określonych w art. 5 i 6, przysługują kawalerom orderu wojennego „Virtuti Militari” — obywatelom polskim — następujące prawa:

- a) prawo do dożywotniej pensji orderowej w wysokości 300 złotych rocznie, wypłacanych w całości zgóry za każdy otrzymany order bez względu na klasę;
- b) prawo pierwszeństwa przy obsadzaniu urzędów państwowych i samorządowych;
- c) prawo pierwszeństwa przy nadawaniu ziemi;
- d) prawo pierwszeństwa przy przyjmowaniu do zakładów inwalidów;
- e) prawo do leczenia na koszt Skarbu Państwa w razie choroby, pozostającej w związku z działalnością w czasie wojny;
- f) prawo do 80% zniżki kolejowej przy przejazdach kolejami państwowymi lub przez Państwo zarządzanymi.

(2) Podoficer, odznaczony „Krzyżem Złotym”, może być mianowany podporucznikiem, a szeregowiec — sierżantem.

(3) Dzieciom ślubnym, uprawnionym i przysposobionym kawalera orderu „Virtuti Militari”, przysługuje prawo pierwszeństwa przy przyjmowaniu do

państwowych, publicznych i samorządowych szkół i zakładów naukowych i wychowawczych oraz — w razie niezamocności — zwolnienie od wszelkich opłat administracyjnych, pobieranych w takich zakładach.

(4) Pensja orderowa jest wolna od wszelkich podatków.

(5) Pensja orderowa nie może być zajęta sądownie.

(6) Jednostki zbiorowe pensji orderowej nie otrzymują.

Art. 8. Jako dzień święta orderu wojennego „Virtuti Militari” ustanawia się dzień 11 listopada.

Art. 9. (1) Order wojenny „Virtuti Militari” nadaje Naczelny Wódz, a po zawarciu pokoju — były Naczelny Wódz. W razie braku byłego Naczelnego Wodza nadaje order wojenny „Virtuti Militari” jeden z najwyższych dowódców z czasu wojny — kawalerów orderu wojennego „Virtuti Militari” — wybrany przez Kapitułę orderu. Nadawanie orderu następuje na wniosek Kapituły, jeżeli idzie o ordery I, II i III klasy, a na wniosek dowódcy oddziału, o ile idzie o ordery klasy IV i V.

(2) Naczelny Wódz ma prawo w czasie wojny przekazać nadawanie „Srebrnego Krzyża” orderu wojennego „Virtuti Militari” dowódcom armii równorzędnym lub wyższym.

(3) Naczelnemu Wodzowi i byłemu Naczelnemu Wodzowi nadaje order wojenny „Virtuti Militari” — bez względu na klasę orderu — Prezydent Rzeczypospolitej na wniosek Kapituły.

Art. 10. (1) Kapituła orderu wojennego „Virtuti Militari” składa się:

a) z kawalerów orderu wojennego „Virtuti Militari” klasy I oraz

b) z 12 kawalerów orderu wojennego „Virtuti Militari” klas niższych, po trzech z każdej klasy, powołanych przez Naczelnego Wodza, względnie Generalnego Inspektora Sił Zbrojnych.

(2) Kapitułę przewodniczy Kanclerz, mianowany co dwa lata przez Naczelnego Wodza, względnie Generalnego Inspektora Sił Zbrojnych z pośród kawalerów orderu klasy I i II. Do obowiązków Kanclerza należy ogólna piecza nad sprawami orderu wojennego „Virtuti Militari” oraz bezpośrednie porozumiewanie się w tych sprawach z Naczelnym Wodzem, względnie Generalnym Inspektorem Sił Zbrojnych.

(3) Zastępcę Kanclerza wybiera Kapituła z pośród swoich członków — kawalerów orderu wojennego „Virtuti Militari” klasy I i II, sekretarza zaś — z pośród kawalerów tego orderu.

(4) W razie braku kawalerów orderu pewnej klasy, należy w przypadkach powyższych (ust. 1—3) brać pod uwagę kawalerów orderu klasy bezpośrednio niższej.

(5) Do zakresu działania Kapituły należy oprócz spraw, wyszczególnionych w poszczególnych artykułach niniejszej ustawy, stanie na straży honoru orderu wojennego „Virtuti Militari”, zarząd sprawami tegoż orderu, zarząd sprawami „Zgromadzenia Kawalerów” (art. 5) oraz przygotowywanie i opinjowanie projektów ustaw, rozporządzeń i zarządzeń w powyższych sprawach.

(6) Kapituła odnawia się co dwa lata w 1/3 części drogą zwalniania i powoływania przez Naczelnego Wodza w czasie wojny, a Generalnego Inspektora Sił Zbrojnych w czasie pokoju.

Art. 11. (1) Order wojenny „Virtuti Militari” traci się:

a) na mocy prawomocnego wyroku sądowego, powodującego utratę orderów;

b) na mocy prawomocnego orzeczenia Sądu Honorowego Kapituły orderu wojennego „Virtuti Militari”, zatwierdzonego przez Naczelnego Wodza, względnie Generalnego Inspektora Sił Zbrojnych.

(2) Z utratą orderu wojennego „Virtuti Militari” łączy się z mocy samego prawa utrata praw, wymienionych w art. 5, 6 i 7.

Art. 12. (1) O wdrożeniu przeciwko kawalerowi orderu wojennego „Virtuti Militari” postępowania karnego i honorowego, tudzież o jego zakończeniu zawiadamia prokurator, względnie przewodniczący oficerskiego sądu honorowego Kapitułę, dołączając równocześnie odpis wyroku, względnie orzeczenia, a na żądanie i akta sprawy karnej, względnie honorowej.

(2) Odebranie odznaki orderu i dyplomu w przypadku utraty prawa do orderu następuje na żądanie Kapituły przez władze administracji ogólnej.

Art. 13. Nadanie i utrata orderu wojennego „Virtuti Militari” mają być ogłoszone w Dzienniku Personalnym Ministerstwa Spraw Wojskowych i Monitorze Polskim.

Art. 14. (1) Koszty nadania orderu i odznak ponosi Skarb Państwa.

(2) Podania, świadectwa i wszelkie inne pisma w sprawach orderu i związanych z nim uprawnień wolne są od opłat stemplowych.

Art. 15. Organizację „Zgromadzenie Kawalerów” (art. 5), szczegóły organizacji i działalności „Kapituły” (art. 10), szczegóły postępowania przy nadawaniu orderu (art. 9) oraz organizację i tryb postępowania Sądu Honorowego Kapituły (art. 11) unormuje statut, uchwalony przez Kapitułę, a zatwierdzony przez Naczelnego Wodza, względnie Generalnego Inspektora Sił Zbrojnych. Statut ten będzie ogłoszony w „Monitorze Polskim”.

Art. 16. Kapituła, ustanowiona na podstawie ustawy z dnia 1 sierpnia 1919 r. (Dz. U. R. P. Nr. 67, poz. 409), ma być rozwiązana z chwilą utworzenia Kapituły na podstawie niniejszej ustawy.

Art. 17. Wykonanie ustawy niniejszej porucza się Ministrowi Spraw Wojskowych w porozumieniu z zainteresowanymi ministrami.

Art. 18. (1) Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

(2) Równocześnie traci moc obowiązującą ustawa z dnia 1 sierpnia 1919 r. orderu wojskowego „Virtuti Militari” (Dz. U. R. P. Nr. 67, poz. 409) wraz z późniejszymi zmianami.

Prezydent Rzeczypospolitej: *I. Mościcki*
Prezes Rady Ministrów: *A. Prystor*
Minister Spraw Wojskowych: *J. Piłsudski*

Załącznik do ustawy z dnia 25 marca 1933 r.
(poz. 285).

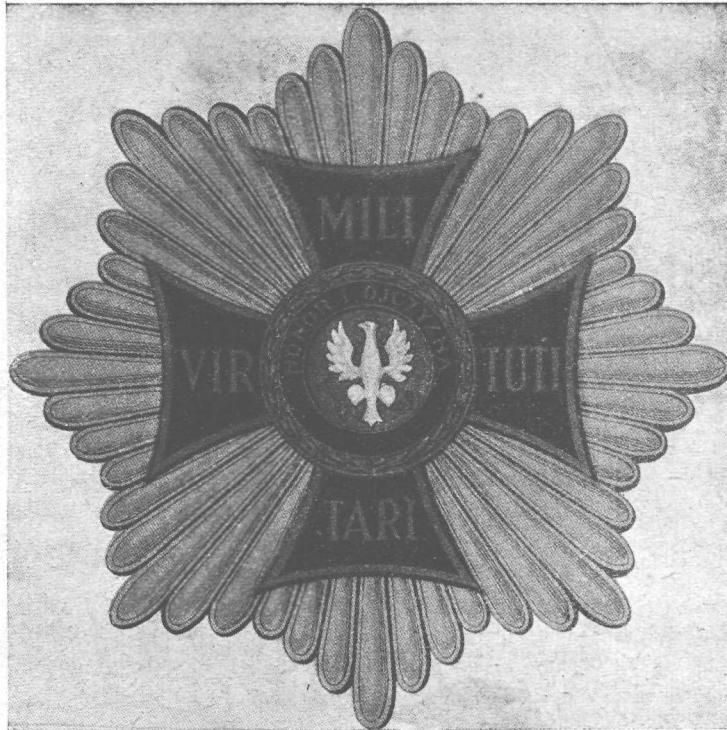
Wzory odznak orderu wojennego
„Virtuti Militari”.
Wielkość naturalna.

**KRZYŻ WIELKI
I KLASY**

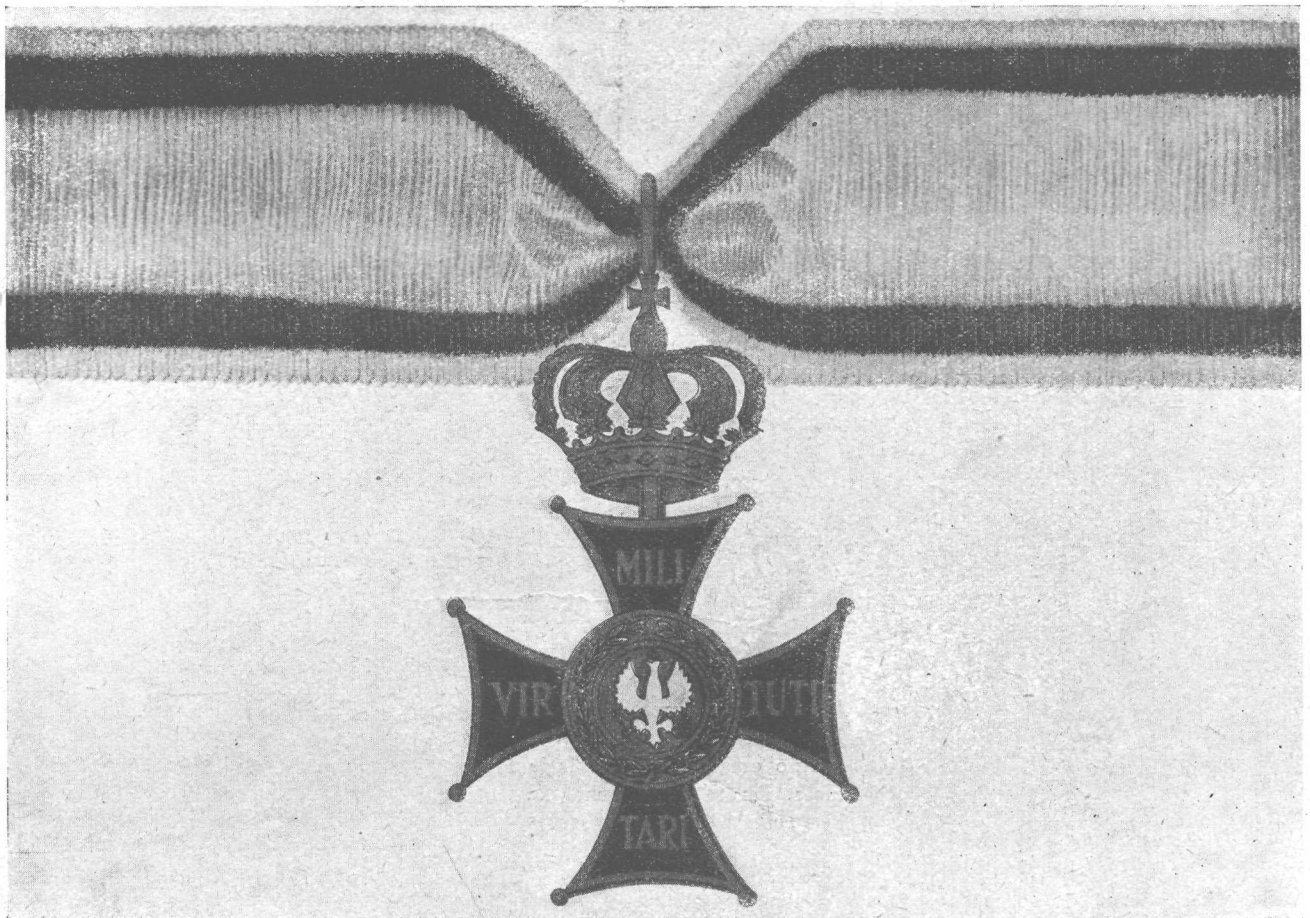

Szerokość wstęgi 10 cm.

GWIAZDA KRZYŻA WIELKIEGO

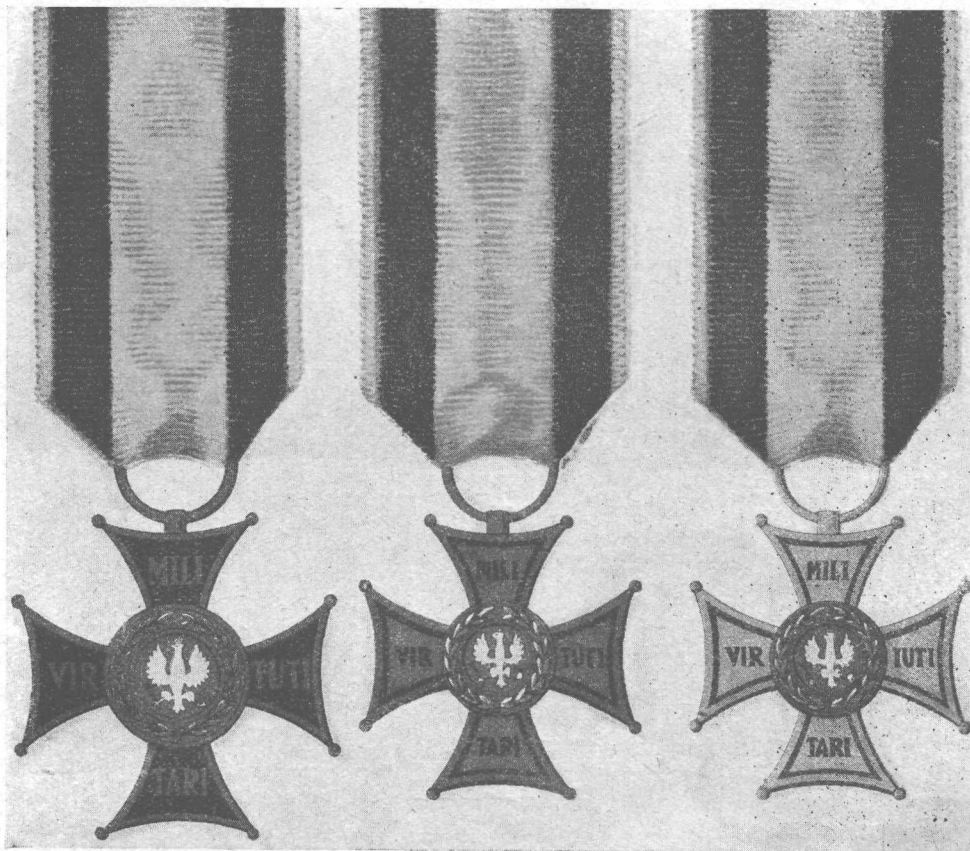
**KRZYŻ KOMANDORSKI
II KLASY**

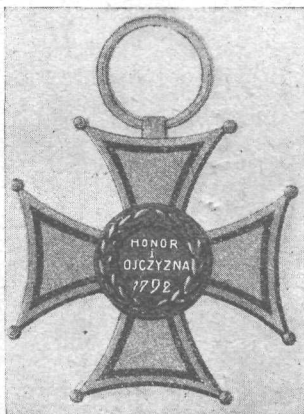
**KRZYŻ KAWALERSKI
III KLASY**

**KRZYŻ ŻŁOTY
IV KLASY**

**KRZYŻ SREBRNY
V KLASY**

**LEWA STRONA
KRZYŻA SREBRNEGO**

Lewa strona krzyżów w klasach I, II, III odpowiednio większa, czarno emaljowana, w klasie IV złota. Tarcza w klasach I, II, III odpowiednio większa.